

Bijl 4

Gemeentelijk monument sinds 2004

“Woonhuis op rechthoekige plattegrond. Begane grond met dakverdieping en bergvliering. In bovengevel stijlverwijzing naar Hollandse Neorenaissance. Trapgevel met pinakel. Rode baksteen in staand verband. Decoratieve elementen in gele steen. Dekplaten, geornamenteerde hoekblokken en spekbanden in grijze kunststeen. Segmentbogen op begane grond, blauw/oranje ingetegelde korfboog boven centraal etagevenster. Spekbanden en getande gladde raamlijst etageraam. Wit geschilderde sluitstenen met hoofden. Lage gevelplint in stuc, grijs geschilderd. Voorstoep met hardstenen stoeppaal. Getoogde T- schuifvensters, met glas-in-lood in bovenlichten. Vernieuwde voordeur met panelen passend maar niet stijlverwant. Zadeldak met rode Oudhollandse pannen. Nieuwe stalen rookgasafvoer in rechter dakvlak ter plaatse van voormalige schoorsteen.”

Inleiding.

De zgn. "Oude Bijl" met de huidige huisnummers 4 t/m 11 volgens de Kadasterkaart van 1820 was dit een boomgaard als Kadasternummer sectie C no. 636.

Volgens de oorspronkelijk aanwijzende tafels van 28 juli 1828 in eigendom van de op 10 november 1774 geboren rentmeester Willem Gibo, dijkgraaf van de polder Oud-Beijerland van 1840- 1858, gemeenteraadslid 1813- 1855. Willem Gibo is op 15 april 1795 getrouwd met de op 6 februari 1771 geboren Elizabeth van der Werf.

Willem Gibo overlijdt op 28 oktober 1858. Na het overlijden van Willem Gibo wordt de op 21 november 1833 geboren Aagje van Straten universeel erfgenaam van haar oudoom van al zijn bezittingen. Aagje van Straten en haar echtgenoot Pieter Hoogenboom worden capabel geacht om het omvangrijke bezit als blijvend geheel te beheren. Op 13 januari 1881 wordt een deel van de boomgaard "De Bijl" verkocht aan de op 11 februari 1841 geboren timmerman/architect Pieter Smit Fopzoon en de op 17 juli 1849 in Piershil geboren directeur van de cementfabriek Willem Bottenberg.

In de eerste notariële akten en bij het Kadaster wordt de panden aangemerkt als: *"staande en gelegen aan de Lange Voorstraat/ op de Bijl"*.

Dit pand is waarschijnlijk als laatste pand van dit stukje grond bebouwd. In het woningregister eindigt de huisnummering rond 1885 bij 75 (het huidige huisnummer 5). Het latere huisnummer 4 is hier als huisnummer 75a, tussen huisnummer 76 (Bijl 2 het huis van het schoolhoofd) geschreven.

Het pand is bijna zeker gebouwd in 1890/1891 met als Kadastraal nummer sectie C no. 1639, later D no. 2121. Het pand is voor de verhuur gebouwd door de eigenaren van de grond Willem Bottenberg en Pieter Smit Fopzoon. (bron: Kadaster art. 1770- 21).

De eerste bewoner van het huurpand, is de Wed. L. van Loo, het gaat hier om de op 6 november 1832 (akte 182) in Goes geboren Johanna Theresia van den Ende.

Johanne Teresia van den Ende is de weduwe van de op 23 juli 1832 (akte 25) in Goes geboren koperslager Lieven van Loo. Zij is met hem getrouwd op 15 oktober 1857 (akte 52) in Goes. Lieven van Loo en Johanna Theresia van den Ende woonden aan de Molendijk 460, nu ter hoogte van huisnummer 32. Lieven van Loo overlijdt op 29 augustus 1890 (akte 104).

Omdat in het woonregister staat Wed. L. van Loo moet zij na het overlijden van Lieven van Loo hier zijn gaan wonen. Zij woont in het pand met haar beide in Goes geboren kinderen Clarina Sophia (1863) en Cornelis Gijsbert (1877).

Inwonend zijn:

- De op 26 september 1868 in Puttershoek geboren bediende Herman Willemstijn.
- De op 19 juli 1870 (akte 34) in Buurmalsen geboren kandidaat-notaris Anton Pedro Willem van Meurs, die waarschijnlijk werkt bij notaris J.W. de Feijfer. Hij vertrekt naar Gouda op 27 april 1896.

Op 30 april 1896 komt vanuit Boxtel de op 16 april 1866 (akte 43) in Valbrug geboren Idanus George ten Doesschate, de latere notaris, hij neemt waarschijnlijk de functie van Kandidaat-notaris van Van Meurs over.

Johanna Theresia van den Ende hertrouwt op 19 augustus 1897 (akte 33) met de Oud-Beijerlandse Chr. Geref. Predikant ds. Christoffel Wijdoogen. Hij was van 1890-1895 predikant in de Geref. Kerk en is later met een aantal gemeenteleden overgegaan naar de Chr. Geref. Kerk. Ds. Christoffel Wijdoogen wordt beroepen in De Krim. En doet daar op 5 december 1897 zijn intrede. Christoffel Wijdoogen overlijdt in Elburg op 22 februari 1911 (akte 13) en Johanna Theresia van den Ende op 5 december 1918 (akte 832) in Emmen.

Volgens het huurregister van omstreeks 1900, is de huurder de op 25 maart 1829 (akte 32) in Strijen geboren akkerbouwer Schilleman Voordendag. Schilleman Voordendag is tot april 1883, pachter geweest op de hoeve "Kreekenstein" aan de Eerste Kruisweg 35, waar hij heeft gewoond met zijn 2e echtgenote Klaartje Fonkert. Zij is op 9 maart 1893 (akte 49). overleden.

Nieuwe Vlaardingsche Courant van 7 maart 1908.

Aan de Bijl wijk B 75a gaat hij als weduwnaar, wonen met zijn kleindochter, de op 12 maart 1880 (akte 19) in Heinenoord geboren Apollonia Dronkert. Schilleman Voordendag overlijdt op 14 februari 1908 (akte 18).

Kleindochter Apollonia Dronkert trouwt op 12 november 1908 (akte 40) met schoenmaker Pleun Regoor en gaat met hem de schoenmakerij aan de Molendijk 53 beginnen. Volgens het Kadaster is bij een boedelscheiding, na het overlijden van Willem Bottenberg op 4 januari 1900, het pand in eigendom van Pieter Smit Fopzoon en de op 21 januari 1849 (akte 7) in Zuid-Beijerland geboren Aagje Weij, weduwe van Willem Bottenberg. (bron: Kadaster art. 2557- 6).

De conclusie kan worden getrokken dat de eigenaren van de bouwgrond dit pand samen hebben gebouwd voor de verhuur. Dit wordt versterkt door het feit dat er geen andere eigenaar van dit pand is genoemd in de notariële akte van 30 oktober 1908 van de overdracht van de grond aan de voorzijde, het huidige grindpad en de betonnen brug. Het huisadres is in een nieuw woningregister omgenummerd naar Bijl wijk B no. 77.

Omdat de archiefkaarten van die tijd niet volledig zijn, is de bron van bewoners alleen het woningregister. Vandaar dat het tijdvak van bewoning niet altijd nauwkeurig is vast te stellen.

Volgens het woningregister komt hier de op 22 augustus 1880 (akte 1069) in Leiden geboren schilder Willem Matthijs Pieters als huurder wonen. Samen met zijn echtgenote de op 26 juli 1886 (akte 51) in Amerongen geboren Elisabeth Bos, met wie hij op 16 oktober 1907 (akte 728) in Amsterdam is getrouwd.

Dit echtpaar laat zich in de gemeente inschrijven, komend uit 's-Gravenhage, op 12 mei 1908, met 'één kind. Dit kind, Willem Matthijs, overlijdt 4 weken oud in Oud-Beijerland op 17 mei 1908. (akte 46).

Willem Matthijs werd leraar schilderen en handtekenen aan de op 30 augustus 1906 geopende Ambachtsschool. Het gezin woont eerder Oostdijk 496. Waarschijnlijk zijn zij na het vertrek van Apollonia Dronkert in november 1908 aan de Bijl gaan wonen,.

In 1923 bouwt Willem Matthijs Pieters samen met zijn collega op de Ambachtsschool A. P. van Belle twee woonhuizen aan de Koninginneweg 56 en 58. Trappen en kozijnen en kapsanten worden door leerlingen op de Ambachtsschool gemaakt. ¹

Dan komt hier wonen, vanuit de Ooststraat, de op 17 juni 1870 (akte 227) in Noordwolde geboren ongehuwde onderwijzer Kornelis Groenewoud. Hij is op 9 november 1909 benoemd tot hoofd van de 1e Openbare school aan de Schoolstraat. Hij schrijft de gemeente op 11 december 1909 dat hij de benoeming aanneemt per 1 januari 1910. ²

¹ "75 jaar technisch onderwijs in de Hoeksche Waard" pag. 41- 43

² inventarisnummer 296, gemeentelijk archief Oud-Beijerland.

Het huisadres is dan Bijl wijk B 78. Korte tijd later verhuist het echtpaar naar Kerkstraat 34

Dan komen als huurders in het pand wonen, de op 19 februari 1843 (akte 429) in Rotterdam geboren tuinman Jacob Boeve en zijn op 16 maart 1839 (akte 15) in Mijnsheerenland geboren echtgenote Anna Elizabeth van den Enden, samen met hun ongehuwde dochter; de op 9 juli 1874 (akte 138) geboren Gerritje. Gerritje Boeve is in 1900 onderwijzeres aan de 1e Openbare school in de Schoolstraat.³ In 1902 zal zij bij het herhalingsonderwijs les in “*nuttig handwerken*” geven.⁴

Op 25 september 1912 koopt Gerritje Boeve het pand. Als eigenaren worden vermeld:

- Mej. Aagje Weij, weduwe van Willem Bottenberg
- Pieter Smit Fopzoon.

Waarschijnlijk heeft er nog geen boedelscheiding plaatsgevonden na het overlijden van de echtgenote van Pieter Smit Fopzoon, Emmetje van Ooijen op 25 maart 1909 (akte 33). (bron: Kadaster art. 3015- 1). De kinderen en kleinkinderen van het echtpaar Smit worden in de notariële akte genoemd als mede-eigenaren.

De genoemde namen van hun kinderen en de kleinkinderen (uit het huwelijk van dochter Suzanna Klazina, overleden op 7 augustus 1897, akte 92 en haar echtgenoot Jan Kouwenhoven overleden op 2 april 1911 in Rotterdam, akte opgemaakt in Oud-Beijerland (akte 23).

De kinderen en kleinkinderen worden bij de notariële akte vertegenwoordigd door Pieter Smit Fopzoon. Het betreft:

- Johannes Opprel, echtgenoot van Elizabeth Neeltje Smit;
- Leendert Bastiaan van Bochove, echtgenoot van Neeltje Elizabeth Smit;
- Willem Kruithof, echtgenoot van Klazina Suzanna Smit;
- Jacob Vink, echtgenoot van Wilhelmina Adriana Smit;
- Anthonetta Maaïke Smit;
- Pieter Anthonie Kouwenhoven, als voogd van de minderjarige kinderen van zijn broer Jan Kouwenhoven. (echtgenoot van Suzanna Klazina Smit):
 - Maria Emma Kouwenhoven
 - Elizabeth Huigje Kouwenhoven
 - Pieter Kouwenhoven
 - Pieterella Maartje Kouwenhoven
 - Maartje Pieterella Kouwenhoven

Na het overlijden van Jacob Boeve op 30 juni 1922 (akte 53) blijft zijn weduwe Anna Elizabeth van den Enden hier wonen samen met dochter Gerritje. Anna Elizabeth van den Enden overlijdt op 2 december 1924 (akte 74). Het huisadres is dan Bijl 4.

³ inventarisnummer 286, gemeentelijk archief Oud-Beijerland.

⁴ inventarisnummer 289, gemeentelijk archief Oud-Beijerland.

Inmiddels is, waarschijnlijk in 1923, komt, de schoonzoon van Jacob Boeve, de op 28 november 1855 (akte 151) geboren Pieter Kouwenhoven inwonen. Hij is getrouwd op 13 april 1899 (akte 11), met de op 3 juli 1872 (akte 131) geboren Hendrika Boeve. Het echtpaar dreef tot ca.1923 een manufacturenhandel op de Oostdijk 23 (huidige huisnummer). Zij verhuizen op enig moment naar Koninginneweg 48.

Eigenaresse Gerritje Boeve verhuist met hen mee naar de Koninginneweg. Zij zal op 24 augustus 1927 vertrekken naar Wassenaar. Na het overlijden van Pieter Kouwenhoven op 24 april 1941 (akte 27), vertrekt Hendrika op enig moment naar zuster Gerritje in Wassenaar, waar zij op 6 februari 1944 (akte 36) overlijdt.

Na het vertrek van de familie Kouwenhoven/Boeve. Komt in het pand als huurder de op 22 maart 1902 (akte 60) geboren koopman Jacob Schipper en zijn op 5 juni 1903 geboren Neeltje Brussaard, met wie hij op 13 augustus 1925 (akte 30) is getrouwd. Zij komen op 19 mei 1927 vanuit Rotterdam en gaan dan wonen Molendijk 100, maar moeten dan al snel zijn verhuisd naar Bijl 4.

Na 17 juni 1929 en voor 1934, komt de weduwe van Johannis van Koeveringen, de op 23 februari 1901 geboren verpleegkundige Pietertje Antonia Kimmel inwonen. Zij verhuist later naar Koninginneweg 25.

Ook is in die tijd P.A. Baggerman inwonend. Hier zijn nog geen verdere gegevens van gevonden. Volgens het familieboek van de familie Brussaard woont het echtpaar Schipper-Brussaard in 1937 aan de Koninginneweg 76.

Detail van de gevel boven het venster op de eerste verdieping.

Vanaf hier geven de archiefkaarten een betrouwbaar beeld.

Op 18 augustus 1934 komt in het pand wonen, als huurder vanuit Rotterdam, de op 28 juli 1881 (akte 1508) in Utrecht geboren Comerina Maria van Eijk.

Zij is op 12 juli 1934 (akte 1934, pag.s. 138v) in Rotterdam gescheiden van Leendert Cornelis van Gorkum, met wie zij op 29 september 1909 (akte 1909, pag. M77) was getrouwd.

Comerina Maria van Eijk verhuist op 5 september 1940 naar Beneden Molendijk 25, en later weer naar Rotterdam.

Op 10 oktober 1940, komt de op 28 januari 1907 geboren Johanna Boender in het pand wonen

Zij is de weduwe van Jacob Juch (overleden 28 september 1939, akte 57) met wie zij op 20 augustus 1928 is getrouwd.

Vanaf 10 maart 1942 komt haar broer, de op 31 mei 1910 (akte 93) geboren Bernardus Engelbertus Boender inwonen. En in de periode 30 december 1943- 21 januari 1946 is inwonend Piet Klein Starink. Als Johanna Boender op 1 april 1946 verhuist naar Bijl 15, verhuist haar broer met haar mee.

Vanaf dit zelfde adres Bijl 15, komt als huurder, de op 27 september 1892 (akte 153) geboren handelsreiziger in zuivelproducten Nicolaas Kleiberg. Samen met zijn op 18 maart 1893 (akte 51) geboren echtgenote Pietertje de Korte. Met wie hij op 18 april 1912 (akte 8) is getrouwd, en hun dochter de op 28 maart 1918 (akte 39) geboren dochter Maggeltje Pietertje. Pietertje de Korte overlijdt op 12 mei 1949 (akte 36).

Op 4 juli 1949 komt uit Rotterdam als huishoudster Klarina van der Linden, zij vertrekt op 3 juni 1957 naar Julianastraat 48. Nicolaas Kleiberg blijft tot 4 mei 1950 in het pand wonen en vertrekt dan met onbekende bestemming, hij overlijdt op 25 april 1982 in Gorinchem.

Maggeltje Pietertje Kleiberg, die werkzaam is bij notaris Mensing, blijft in het pand wonen en koopt op 12 februari 1959 het pand van Gerritje Boeve. In de periode 1943- 1990 zijn er veel alleenstaanden die hier een kamer huren.

Het Kadasternummer is dan sectie D no. 2121. (bron: Kadaster art. 5166- 4).

Op 27 februari 1959 vraagt Maggeltje Pietertje vergunning aan om een “*bouwwallig*” schuurtje te mogen afbreken. Zij verhuist omstreeks 2000 naar Sportlaan 2 (verzorgingshuis “*Sabina*”). Maggeltje Pietertje overlijdt op 25 augustus 2002.

Het pand komt dan in eigendom van Cornelis Ridderhof en Irene Coreny Ellen Marijke Visser. Die het pand verhuren.

Zij vragen op 22 mei 2000 vergunning aan voor het vergroten van de woning door een aanbouw aan de noordzijde. Architect is Arie Gunter van bouwkundig buro A3 in Mijnsheerenland.

Sinds 2004 is het pand als gemeentelijk monument aangewezen met als motivatie:

“Woonhuis op rechthoekige plattegrond. Begane grond met dakverdieping en bergvliering. In bovengevel stijlverwijzing naar Hollandse Neorenaissance. Trapgevel met pinakel. Rode baksteen in staand verband. Decoratieve elementen in gele steen. Dekplaten, geornamenteerde hoekblokken en spekbanden in grijze kunststeen. Segmentbogen op begane grond, blauw/oranje ingetegelde korfboog boven centraal etagevenster. Spekbanden en getande gladde raamlijst etageraam. Wit geschilderde sluitstenen met hoofden. Lage gevelplint in stuc, grijs geschilderd. Voorstoep met hardstenen stoeppaal. Getoogde T- schuifvensters, met glas-in-lood in bovenlichten. Vernieuwde voordeur met panelen passend maar niet stijlverwant. Zadeldak met rode Oudhollandse pannen. Nieuwe stalen rookgasafvoer in rechter dakvlak ter plaatse van voormalige schoorsteen.

Monumentennummer 6.

In de loop van de tijd heeft het pand geen uiterlijke wijzigingen ondergaan.

Pieter Jan in 't Veld,
2025.

Bijl 4 – foto ca. 2005.